

Na temelju članka 4.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 28., 29., 30., 31., 33. i 36. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge – Drugi pročišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 68/21), na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 8. prosinca 2021. godine, donijeta je

ODLUKA

O ODREĐIVANJU KOEFICIJENATA I GRANIČNIH CIJENA ZA POMOĆNE USLUGE

Članak 1. *(Predmet)*

Ovom Odlukom određuju se koeficijenti za izračune veličina u sustavu pomoćnih usluga i granične cijene pomoćnih usluga u svrhu nabave usluga koje na balansnom tržištu obavlja Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini.

Članak 2. *(Automatska obnova frekvencije (sekundarna regulacija))*

Koeficijenti i granične cijene za kapacitet i energiju automatske obnove frekvencije aFRR (sekundarne regulacije) određuju se u sljedećim iznosima:

- cjenovni koeficijent kapaciteta automatske obnove frekvencije iznosi 1,2
($k_{SecCap} = 1,2$),
- osnovna (bazna) cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije iznosi 35,83 KM/MW/h
($p_{BaseSecCap} = 35,83$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije za svaki mjesec iznosi 43,00 KM/MW/h
($p_{MaxSecCap} = 43,00$ KM/MW/h),
- koeficijent naknade za neosigurani kapacitet automatske obnove frekvencije iznosi 1,1
($k_{PenSecCap} = 1,1$),
- razlika cijena energije automatske obnove frekvencije nagore i nadolje iznosi 40 KM/MWh
($S = 40$ KM/MWh).

Članak 3. *(Ručna obnova frekvencije (tercijarna regulacija))*

Koeficijenti i granične cijene za kapacitet i energiju ručne obnove frekvencije mFRR (tercijarne regulacije) određuju se u sljedećim iznosima:

- cjenovni koeficijent kapaciteta ručne obnove frekvencije iznosi 1,1
($k_{TerCap} = 1,1$),
- cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije iznosi 8,18 KM/MW/h
($p_{TerCap} = 8,18$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije nagore iznosi 9,00 KM/MW/h
($p_{MaxTerCapUp} = 9,00$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije nadolje iznosi 2,10 KM/MW/h
($p_{MaxTerCapDow} = 2,10$ KM/MW/h),
- cjenovni koeficijent granične cijene balansne energije ručne obnove frekvencije nagore iznosi 6,0
($k_{MaxTerEnUp} = 6,0$),

- granična cijena energije ručne obnove frekvencije nagore iznosi 659,64 KM/MWh ($p_{MaxTerEnUp} = 659,64$ KM/MWh),
- cjenovni koeficijent granične cijene balansne energije ručne obnove frekvencije nadolje iznosi 3,65 ($k_{MaxTerEnDow} = 3,65$),
- granična cijena energije ručne obnove frekvencije nadolje iznosi -401,28 KM/MWh ($p_{MaxTerEnDow} = -401,28$ KM/MWh),
- koeficijent naknade za neosigurani kapacitet tercijarne regulacije iznosi 1,1 ($k_{PenTerCap} = 1,1$).

Članak 4. (Debalansi)

Koeficijenti za obračun debalansa određuju se u sljedećim iznosima:

- koeficijent uz cijenu pozitivnog debalansa iznosi 1 ($k_+ = 1$),
- koeficijent uz cijenu negativnog debalansa iznosi 1 ($k_- = 1$).

Članak 5. (Regulacija napona i reaktivne snage)

Koeficijent naknade za rad proizvođača u kapacitivnom režimu određuje se u iznosu 0 ($k_{RG} = 0$).

Članak 6. (Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Cjenovni koeficijent prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sustava određuje se u iznosu 0 ($k_R = 0$).

Članak 7. (Završne odredbe)

- (1) Stupanjem na snagu ove Odluke prestaje da važi Odluka o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 68/17).
- (2) Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-28-5-326-1/21
8. prosinca 2021. godine
Tuzla

Predsjedateljica Komisije
Branislava Milekić

Obrazloženje

Koeficijenti i granične cijene pomoćnih usluga se određuju u skladu sa Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge – Drugi pročišćeni tekst (u daljnjem tekstu: Tarifna metodologija). Tijekom dosadašnje primjene tržišnog modela balansiranja elektroenergetskog sustava BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu sa ponašanjem sudionika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba za novo određivanje koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge.

Kako je osiguranje automatske obnove frekvencije (sekundarne pričuve) u potrebnom opsegu od suštinske važnosti za učinkovito balansiranje (uravnoteženje) elektroenergetskog sustava, u tom cilju je obavljeno podešavanje granične cijene za pružanje ove usluge. Tijekom šestogodišnjeg rada balansnog tržišta prosječna razina pružanja pričuve automatske obnove frekvencije je bila u opsegu od 60% do 80%, ovisno od promatrane godine. Posebno je bio izražen deficit pružanja ove usluge u nevršnom razdoblju (00-06 h), što je bilo uvjetovano tehnološkim načinom rada hidroproizvodnih kapaciteta. U tom smislu su postojali razlozi da se stimulira povećanje količina na strani ponude porastom granične cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije. Međutim upitno je da li bi takav pristup rezultirao povećanom ponudom kapaciteta uzimajući u obzir navedena tehnološka ograničenja koja limitiraju ponudu proizvodnih objekata u nevršnom razdoblju. Granične cijene kapaciteta ručne obnove frekvencije nagore i nadolje također su zadržane su na ranijim vrijednostima, obzirom da su ponuđene i prihvaćene cijene u prethodnom razdoblju bile znatno manje od graničnih, te da je i fizički opseg ponuđenih kapaciteta bio veći od potreba elektroenergetskog sustava.

U skladu sa člankom 31. stavak (5) Tarifne metodologije, granična cijena balansne energije ručne obnove frekvencije nagore jednaka je umnošku vrijednosti referentne cijene električne energije na tržištu p_{MR} i koeficijenta $k_{MaxTerEnUp}$. Prema informacijama sadržanim u pismu Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) broj: 1433-1/21 od 6. prosinca 2021. godine, postupak godišnje nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, čija cijena je relevantna za određivanje referentne cijene p_{MR} , nije okončan, jer su dostavljene ponude bile znatno iznad planiranog iznosa nabave. Naime, ponuđene cijene za godišnju nabavu energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu bile su nekoliko puta veće od aktualnih maloprodajnih cijena u Bosni i Hercegovini, koje u prosjeku iznose oko 150 KM/MWh, bez poreza i naknada. Uzimajući u obzir veličinu troškova nabave energije za pokrivanje gubitaka, tarifa za sustavnu uslugu bi dostigla vrijednost koja je pet puta veća od postojeće, što bi izazvalo enormno povećanje troškova operatorâ distribucijskog sustava, odnosno cijene za krajnje kupce električne energije.

Stoga se za potrebe određivanja graničnih cijena uzima prosječna cijena iz prethodno provedene nabave energije za gubitke koja je iznosila 109,94 KM/MWh, u skladu sa člankom 26. stavak (6) Tarifne metodologije.

Na veleprodajnim energetske tržištima cijene svih energenata u drugoj polovini 2021. godine ostvarile su do sada nezabilježen porast. Aktualne veleprodajne cijene električne energije veće su od maloprodajnih, što je u suprotnosti sa ekonomskom teorijom i praksom. Također, aktualne veleprodajne cijene u BiH nisu u korelaciji sa realnim troškovima proizvodnje. Navedeno rezultira ozbiljnom distorzijom i poremećajima postignutih cjenovnih odnosa, te remeti odnose između sudionika na tržištu električne energije u BiH.

Sagledavajući uzroke značajno poremećenog stanja na globalnom i europskom tržištu energenata, na strani ponude uočava se rast cijena prirodnog plina i uvoznog uglja, kao i povećanje cijena dozvola za emisije stakleničkih plinova, dok je istodobno potražnja energenata povećana čemu je doprinijela relaksacija mjera koje su zbog pandemije COVID-19 uvedene 2020. godine. Međutim, uzimajući u obzir da proizvođači električne energije u BiH ne plaćaju dozvole za emisiju stakleničkih plinova, te da povećanje cijena prirodnog plina i uvoznog uglja nema utjecaja na troškove proizvodnje električne energije u BiH, koji se kreću u rasponu od 30 do 105 KM/MWh, ovisno od proizvođača i tipa proizvodne tehnologije, te da u bližoj budućnosti ne može doći do znatnijeg porasta troškova proizvodnje, izvan svake sumnje razumno je zadržati cijenu električne energije za pokrivanje gubitaka na razini iz 2021. godine, u razdoblju dok NOS BiH ne bude u mogućnosti da nabavi energiju za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu po cijenama koje će barem približno odražavati troškove proizvodnje i neće izazvati tarifni šok kod krajnjih kupaca. Pri tome NOS BiH određuje nedostajući opseg

električne energije i subjekte koji će pružiti potrebnu uslugu, odnosno osigurati energiju za pokrivanje gubitaka uz primjenu odgovarajuće cijene (109,94 KM/MWh), a sve u skladu sa člankom 26. stavak (6) Tarifne metodologije.

Člankom 33. Tarifne metodologije normirano je da proizvodne jedinice priključene na prijenosni sustav na vlastiti trošak održavaju napon u propisanim granicama u skladu sa Mrežnim kodeksom i svojim pogonskim dijagramom, te da izuzetno u situaciji povišenih napona u prijenosnom sustavu, DERK može propisati naknadu koja se plaća proizvodnim jedinicama za rad u kapacitivnom (podpobudnom) režimu, uz uvjet da NOS BiH obavi analizu koja pokazuje da takav režim rada proizvodnih jedinica značajno doprinosi dovođenju napona u 400 kV i 220 kV čvorištima u granice propisane Mrežnim kodeksom. U odsustvu navedene analize, određeno je da koeficijent naknade za rad proizvođača u kapacitivnom režimu iznosi nula ($k_{RG} = 0$).

Cjenovni koeficijent prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sustava je također određen u iznosu nula ($k_R = 0$) jer u uvjetima povišenih napona u elektroprijenosnom sustavu i prisutnog suficita reaktivne snage i energije, preuzimanje reaktivne energije iz prijenosnog sustava ima pozitivan utjecaj na naponske prilike i na ovaj način preuzimanje reaktivne energije se dodatno stimulira.